

Controlla da gestiun e revisiun da quints en la vischnanca

Mussavia da la CdG

Amt für Gemeinden Graubünden
Uffizi da vischnancas dal Grischun
Ufficio per i comuni dei Grigioni

Ediziun nova 2018

Cuntegn

Prefaziun	4
1. Status giuridic da la cumissiun da gestiun	5
2. Profil d'exigenzas per in commember da la CdG	7
3. Champ d'incumbensas e responsabladad da la CdG	8
4. Lavur da la CdG	12
5. Discussiun, rapport e proposta	16
6. Documentaziun da la controlla	17
7. Dumondas giuridicas frequentas	18
 Renviaments a la litteratura	 21
Basas legalas	22
 Agiunta I "Lescha da model"	 23
Agiunta II "Rapport da model"	28

Editur

Uffizi da vischnancas
 Rosenweg 4, 7001 Cuir
 Tel. +41 81 257 23 91
 E-mail: info@afg.gr.ch
www.afg.gr.ch

Las designaziuns en quest mussavia èn neutralas concernent las schlattainas!

Prefaziun

Cun il mussavia per la controlla da gestiun e per la revisiun da quints en la vischnanca satisfa l'uffizi da vischnancas al basegn da numerusas vischnancas da sclerir il champ d'activitads da la **cumissiun communal da gestiun (CdG)**. Quest mussavia po dilucidar en plirs regards dumondas e tegna quint da l'impurtanza speziala e politica da la CdG. Vus tegna en maun ina versiun actualisada da quest mussavia. En il senn d'in "update" è el vegnì adattà a las midadas en la legislaziun. Cun la revisiun da la lescha da vischnancas (LV; DG 175.050) ch'è entrada en vigur il 1. da fanadur 2018 datti intginas adattaziuns per il pli formalas envers l'ediziun dal mussavia da l'onn 2013.

Il mussavia duai sustegnair en ina moda e maniera simpla, curta e chapaivla la lavur impurtanta da la CdG.

Ponderaziuns politicas e socialas èn savens predominantas en connex cun l'elecziun dals commembers da la CdG. Ina lavur cun success da l'organ communal da controlla dependa dentant er da las premissas professiunalas e caracteristicas dals singuls commembers. L'introducziun en l'incumbensa vegn fatga il pli savens cun dar vinavant experientschas entaifer la CdG u cun

"learning by doing". Il mussavia qua avant maun duai gidar en moda complementara a s'orientar svelt en las incumbensas multifaras d'ina CdG.

Las consequenzas dal debachel finanziel da la vischnanca vallesana Leukerbad la fin dals onns 1990 ha provocà dumondas en Svizra davart las obligaziuns e davart la responsabladad dals organs communal e chantunals da surveglianza. Il cas da Leukerbad ha mussà en moda impressiunanta tge consequenzas ch'i po avair, sche la controlla communal manca u è fallibla. La CdG ha pia la funcziun essenziala da renconuscher a temp illegalitads e svilups sbagliads.

Regularmain respunda l'uffizi da vischnancas dumondas en connex cun la controlla da gestiun e cun la revisiun da quints. Il pli savens sa tracti qua da dumondas spezialas davart la controlla dal quint annual. Bleras giadas sa tracti dentant er da dumondas politicas ed instituziunalas, sco la posiziun e las cumpetenzas da la CdG ubain la cunfinaziun tranter la CdG e la suprastanza communal. Il mussavia tracta intgins da quests fatgs ed emprova da dar ina resposta a las dumondas.

Uffizi da vischnancas 2018

Ediziun actualisada igl october 2019 (adattaziuns terminologicas)

1. Status giuridic da la cumissiun da gestiun

En lur posiziun sco **organ communal suprem** han ils **votants** ina tscherta controlla davart l'activitad da l'executiva. Per motivs pratics na po dentant betg mintga singul votant s'orientar sez davart l'activitad administrativa. Quest intent ademplescha la CdG. Ella è pia in **organ auxiliar** resp. il **bratsch prolungà** dals votants.

La CdG è in **organ ordinari** da la vischnanca (art. 10 al. 1 LV). En vischnancas **senza parlament communal** sto ella vegnir elegida obligatoricamain da la radunanza communal resp. sto l'elecziun vegnir fatga a l'urna. En vischnancas **cun parlament** po l'elecziun dals commembers da la CdG medemamain vegnir fatga tras in'elecziun dal pievel. Il dretg communal po dentant er prevair ch'ils commembers da la CdG vegnan nominads dal parlament e dastgan er far part da quel (art. 41 al. 2 LV). Las explicaziuns en il mussavia sa refereschon il pli savens a l'uschenumnada "organisaziun communal ordinaria", q.v.d. a vischnancas senza parlament. Il cuntegn vegn dentant applitgà – resguardond la repartiziun communal da las cumpetenzas – er per vischnancas cun ina "organisaziun extraordinaria".

Areguard sia activitad è la CdG responsabla unicamain envers la radunanza communal ed ha ina **posiziun independenta**. Perquai prescriba il dretg chantunal reglas strictas d'incumpatibilitad, d'exclusiun e da recusaziun (art. 31 ss. LV).

Incumpatibilitad: Commembers da la suprastanza communal ed emploiads communals na pon betg far part da la CdG. La vischnanca po definir il grad d'occupaziun ch'è decisiv per l'incumpatibilitad.

Exclusiun: Parents e quins en lingia directa, fragliuns, conjugals e persunas che vivan en partenadi registrà u che mainan facticamain ina communad da vita, na dastgan betg far part a medem temp da la suprastanza communal e da la CdG.

Recusaziun: Commembers da la CdG ston prender recusaziun a chaschun da la controlla da gestiun e da la revisiun da quints d'ina autoritad u d'in uffizi, a la quala appartegna ina persuna che stat cun els en ina relaziun d'exclusiun.

Ultra da quai fai senn, sch'ils commembers da la CdG na stattan betg en ina relaziun da dependenza cun la vischnanca.

La CdG è in **organ da controlla** e betg in **organ executiv**, ella na dastga betg survegnir incumbensas d'execuziun. Per consequenza n'ha ella naginas cumpetenzas independentas administrativas e da decisiun e na po er betg liquidar fatschentas giuridicas en il num da la vischnanca. La suprastanza communal po dentant consultar la cumissiun **per ina cussegliaziun** (p.ex. en connex cun la procedura da preventiv, cun la planisaziun da las finanzas, cun decisiuns da project). La CdG po exprimer sia critica envers la radunanza communal, scuvrir eventuels abus ch'ella ha constatà e far propostas per eliminar quels.

La CdG sa cumpona d'almain trais commembers. I sto vegnir nominadà in president. Raschunaivlamain vegnan las incumbensas ed ils secturs da controlla repartids uschia, ch'ils commembers da la cumissiuon pon integrar lur experientscha, lur savida e lur atgnas enconuschientschas en lur lavur. La controlla da tschertas fatschentas po vegnir surdada a singuls commembers. La posiziun da la cumissiuon ed il rapport cun la proposta a la radunanza communal vegnan dentant preschentads resp. redigids e suttascrits da **tut ils commembers ensemen**. La CdG è in **'autorità collegiala**. Ils commembers da la CdG ston pia represchentar las decisiuns da l'autorità.

D'exprimer sco "votant" en il rom da la radunanza communal in'opiniun che divergescha da quella da la CdG n'è bain betg scumandà, ma illoial envers l'autorità.

La vischnanca ha la pussaivladad da surdar l'incarica da controlla ad in **post extern**. Savens vegn la controlla dals quints (revisiun) surdada ad in post da revisiun extern. En tals cas sa restrenscha la CdG a la controlla da gestiun ed a la sorveglianza da l'incarica da revisiun. Per evitar, sche pussaivel, duplicitads èsi necessari che la CdG sa cunvegna cun il post da revisiun extern. Il post da revisiun extern na po betg **substituir** ina CdG, mabain mo **cumpletter** quella. Er sche la responsabladad per la **tecnica finanziaria** po vegnir transferida, resta la responsabladad per la **politica finanziaria** tar la CdG. Il post da revisiun extern vegn elegì da la suprastanza communal, nun ch'il dretg communal legitimeschia la CdG da far quai.

Per far controllas extraordinarias po la CdG consultar experts. En cas speziels po la regenza permetter a l'uffizi da vischnancas da far la revisiun (p.ex. suenter fusiuns da vischnancas) u schizunt l'incumbensar cun tala (en il rom d'ina intervenziun tenor il dretg da sorveglianza da las finanzas).

Ils commembers da la CdG pon, sco quels d'autras autoritàs, vegnir fatgs **responsabels** disciplinarmain, penalmain ed areguard il dretg da facultad per lur accziuns e per lur omisiuns. La pussanza disciplinara serva en emprima lingia a garantir l'andament ordinari da las fatschentas da las autoritàs. Ina responsabladad da la CdG u da ses commembers envers mancanzas che n'èn betg vegnidas constatadas resulta dentant mo en cas d'ina greva violaziun da las obligaziuns (guardar lescha davart la responsabladad dal stadi).

Cun ina buna collavuraziun efficazia en la vischnanca po la CdG gidar a sviluppar en moda positiva ina vischnanca e sias finanzas. La controlla d'in quint communal e dals fatgs che stattan en connex cun quel è ina **lavor da gronda responsabladad e fitg interessanta**.

Ulteriuras prescripziuns per la CdG pon esser cuntegnidas en relaschs giuridics communal (p.ex. costituziun, lescha da la CdG, ordinaziun da gestiun). Ina **lescha da model** sa chatta en l'**aggiunta I** da quest mussavia.

La CdG n'è betg ina regenza da fantom!

2. Profil d'exigenzas per in commember da la CdG

La legislaziun chantunala na prescriba **naginas pretensiuns spezializadas** per ils commembers da la CdG. Ma els ston avair il dretg da votar e d'eleger en la vischnanca. Sin fundament dal champ d'activitad èn d'avantatg enconuschientschas preliminaras specificas. Sch'ils commembers da la CdG n'han betg enconuschientschas spezializadas particularas davart las finanzas communalas, davart la contabilitad u davart la revisiun da quints communalas, pon els s'acquistar quellas "on the job". Il barat professiunal entaifer la CdG, l'introducziun fundada dals novs commembers tras ils collegas che han experientscha sco er la motivaziun persunala procuran per in'alta qualitad da la CdG. Tut en tut è in "**saun giudizi**" che po sa cumponer d'experientscha da la vita, da senn da responsabladad, d'enconuschientschas localas, d'objectivitat, da correctadad e d'indipendenza, gist uschè impurtant per la lavur da qualitad d'ina CdG sco las enconuschientschas spezializadas. Abitants, als quals vegn affidà l'uffizi da la controlla da gestiun, adempleschan ina **incumbensa pretensiusa**.

L'organ da controlla sto ademplir **independentamain** sia incumbensa. Colliaziuns famigliaras, collegialas u amicalas na dastgan betg giugar ina rolla en la lavur da controlla. Tranter la suprastanza communal e la cumissiun da gestiun duess regnar ina relaziun agreabla, dentant independenta. Il commember d'ina CdG duess avair in spiert constructiv e critic.

Perquai vulain nus recumandar als commembers da la CdG che vegnan elegids da nov d'**absolver furmaziuns supplementaras**. Quai po capitar senza auter en moda autodidactica cun consultar la numerusa litteratura spezializada. Recumandabel èsi da frequentar purschidas correspundentas da furmaziun supplementara.

3. Champ d'incumbensas e responsablada da la CdG

L'incarica legala da la CdG en las vischnancas è francada en la **lescha chantunala da vischnancas** sut l'**art. 42 al. 1**:

Il pli tard suenter mintga clusiun dal quint annual controlla la CdG che la contabilitad e la gestiun da la vischnanca correspundian a las prescripziuns. Ella sutmetta a la vischnanca in rapport en scrit e fa ina proposta.

Controlla da gestiun e revisiun da quints

Ils organs da controlla han il dretg da **prender invista da tut las actas communalas**, sche quellas n'èn betg sutmessas a la protecziun da la persunalitad. Els pon pretender la preschentaziun da tut ils protocols e da tut ils documents. Quai premetta natiralmain ch'ils commembers da la CdG sajan sutmess ad in **secret d'uffizi** rigurus. Las acziuns da controlla pon avair lieu da tut temp.

Las lavurs da la CdG n'èn betg limitadas a la controlla da las finanzas e da la contabilitad. Anzi, la CdG sto controllar la legalitad, l'utilitad pratica e politica da tut l'activitad administrativa e prender posiziun en chausa envers la radunanza communal. Ina clera cunfinaziun tranter **controlla da gestiun e revisiun da quints** n'è bleras giadas betg pussaivla.

La CdG sto examinar, analisar e giuditgar **sistematicamain** las fatschentas. Tar la **controlla da gestiun** tutgi er da controllar ch'i vegnia observà ina realisaziun legala dals conclus da la radunanza communal. Las fatschentas ch'èn capitadas durant l'onn administrativ vegnan controlladas en vista a las consequenzas finanzialas. A medem temp sco il quint annual vegn giuditgada l'entira activitad da la vischnanca sin il champ da las finanzas. Ultra da quai pon las controllas s'extender er sin las propostas, davart l'autezza dal pe da taglia e da las tariffas da taxas.

Las activitads da controlla èn savens senza cunfins:

Champs d'incumbensa da la controlla da gestiun

- Controllar il rendaqint da l'administraziun cun agid da protocol rapports e da conclus areguard sia legalitad ed areguard l'adequadezza da l'execuziun
- Giuditar il preventiv, il pe da taglia e la planisaziun da las finanzas
- Controllar ils conclus che han consequenzas finanzialas per la vischnanca
- Controllar ils relaschs giuridics avant che als sutmetter a la radunanza communal
- Survegliar la moda da lavurar effizienta da las singulas partiziuns e giuditar la structura organisatorica e la direcziun dal persunal
- Giuditar il sistem da controlla intern
- Giuditar la politica d'informatica
- Examinar la planisaziun ed il svilup dals projects d'investiziun (surdada da las lavurs, surpassaments da custs e da credits)
- Survegliar la revisiun da quints externa

Champs d'incumbensa da la revisiun da quints

- Controllar formalmain e materialmain la contabilitad ed il quint annual
- Controllar ils credits d'impegn
- Observar il preventiv ed ils ulteriurs credits
- Observar ils princips davart il rendaqint, davart la gestiun da las finanzas e davart la budgetaziun
- Controllar, sche las valurs da facultad èn avant maun sch'ils princips da validaziun vegnan observads

La finamira da la **revisiun da quints** è da controllar, sche la contabilitad ed il quint annual s'accordan tant **formalmain** sco er **materialmain**, sch'els èn vegnids manads en urden e sch'els correspundan a las prescripziuns da la legislaziun da finanzas. La preschentaziun dal resultat dal quint e da la situaziun da facultad sco er la controlla da la cumplettezza e da la legalitad da las entradas, da las expensas, da las investiziuns e dals debits èn ulteriuras finamiras impurtantas da la revisiun da quints. Ultra da quai po la CdG giuditgar l'organisaziun generala da la contabilitad e proponer meglieraziuns areguard la contabilitad, areguard l'archivaziun dals mussaments ed areguard il sistem da controlla intern. Consequentamain po ella avair in effect preventiv per ils rendaments futurs e recumandar u schizunt pretender ch'i vegnian duvrads ils instruments da la direcziun finanziaria. Da menziunar èsi che la lescha chantunala da finanzas (LFC; DG 710.100) prescriba da far in preventiv ed ina planisaziun da las finanzas.

Responsabilidad

Ils organs da controlla èn responsabels envers la vischnanca per donns ch'els chaschunan cun violar **intenziunadamain** u per **greva negligentscha** lur obligaziuns. Valair valan las disposiziuns da la lescha davart la responsabilidad dal stadi.

Acziuns da controlla: controlla formala e materiala

A chaschun da la **controlla formala** vegni sclerì, sch'il quint, l'aggiunta e la contabilitad èn numericamain e calculatoricamain corrects e sch'els correspundan a las prescripziuns formalas.

A chaschun da la **controlla materiala** stoi vegnir giuditgà, sche la contabilitad ed il quint annual èn vegnids manads e concludids legalmain. En emprima lingia pervia da la controlla dals credits d'impegn ston vegnir fatgas trais controllas:

- sclerir, sch'il credit permess è propi vegnì duvrà per l'intent, per il qual el era destinà
- analisar, sche l'expensa stat en il rom dal credit permess, q.v.d. sch'i na dat betg surpassaments nungjustifitgads dal credit
- constatar, sche l'organ communal che ha permess l'expensa era er objectivamain cumpetent da far quai

En il rom da la controlla materiala èsi er d'examinar, sche las autorizaziuns da represchentaziun en connex cun l'emprest da chapital ester ed en connex cun auters acts giuridics èn vegnidas observadas.

Entaifer la controlla formala e materiala da las finanzas sto la CdG far er **ulteriuras controllas**. Tar quellas tutgan propostas da prender conclus che han consequenzas finanzialas per las vischnancas. Per quest intent **na sto betg** vegnir examinada **l'adequatezza**, mabain la CdG po sa concentrar unicamain sin las **consequenzas economicas**.

La CdG survegn ina survista co che la vischnanca è entretschada cun federaziuns e cun autras organisaziuns (p.ex. emprests e participaziuns) e tge obligaziuns eventualas che resultan da quai (p.ex. prestaziuns da garanzia per credits d'agid d'investiziun da la confederaziun, garantias).

Examinar il sistem da controlla intern (SCI)

Resguardond la relaziun tranter ils custs ed il niz prescriba il dretg chantunal davart las finanzas in sistem da controlla intern util ed orientà a las ristgas.

Las finamiras d'in SCI èn:

- proteger la facultad
- garantir ch'ils meds finansials vegnian duvrads en moda convegnenta
- evitar u scuvrir sbagls ed irregularitads en la contabilitad
- garantir in rendaint regular ed in rapport fidà
- meglierar la circulaziun da las infurmaziuns (qualitad, frequenza)
- segirar ils process da gestiun, renconuscher ils potenzials d'effizienz (main sbagls)
- identifitgar las ristgas da fatschenta
- sclerir l'organisaziun (incumbensas, responsabladad)
- rinforzar il senn da responsabladad dals collavurats

- reunir ils instruments existents; rinforzar la direcziun communal
- reducir la ristga d'acziuns da delict (preventivamain)
- augmentar la confidenza

La CdG po gidar a meglierar cuntinuadamain il SCI. L'examinaziun vul en emprima lingia constatar, sch'igl exista in SCI e sch'el è convegnent ed effizient.

Ils suandants secturs èn adattads per examinar la controlla interna:

- regulaziun da las suttascripziuns (suttascripziun collectiva)
- urden da visums
- organigram
- princip da quatter egl
- andaments da lavur
- descripziuns da plazzas e da funcziuns
- revisiuns internas da la circulaziun dals daners
- controllas dal preventiv
- separaziun da las funcziuns (separaziun persunala tranter decisiun e controlla)

Resumaziun da las obligaziuns e dals dretgs

Ils commembers da la CdG han – resumà curtamain, ma betg enumerà definitivamain – las suandantas obligaziuns ed ils suandants dretgs:

Obligaziuns:

- observar l'obligaziun da secretezza
- lavurar conscienziusamain, sinceramain e cun quità
- controllar, sche las entradas èn cumpletas e sche las extras èn admessas
- controllar formalmain e materialmain la contabilitad ed il quint annual
- cumparegliar il preventiv cun il quint annual (surpassaments da credits)
- giuditgar la situaziun finanziaria
- examinar la controlla dals credits d'impegn
- rapportar e far propostas a l'administraziun communal
- documentar la controlla

Dretgs:

- prender invista da las actas, sche quai è necessari per la controlla (protocols, correspundenzas, glistas dals imports da taglia mancants e.u.v.). D'**actas persunalas** (p.ex. facturs e decleraziuns da taglia) na dastgi **betg** vegnir preni invista.
- avair l'access a tut las localitads da la vischnanca, sche quai è necessari per ademplir l'incumbensa

Ulteriuras cumpetenzas ed ulteriura responsabladad

Sche la CdG n'ha betg success tar la suprastanza communal cun propostas ch'ella resguarda sco motivadas ed impurtantas u sche la suprastanza communal refusa da tegnair quint da las criticas e da las objecziuns preschentadas, è la cumissiun **obligada da preschentar a la radunanza communal** sia opiniun divergenta, per che la radunanza communal possa avair l'ultim pled en chaussa. Sch'er la radunanza communal na dat betg suatientscha a las objecziuns e n'interprenda nagut per eliminar ils abus constatads, ha la CdG il dretg e l'obligaziun da sa drizzar a la regenza cun in recurs da surveglianza, sch'ella è da l'avis ch'ils principals d'ina direcziun communal ordinaria sajan violads. Dal rest è ella obligada da far ina denunzia en cas d'acziuns fraudulentas u en cas d'ina gestiun malfidaivla.

Il **dretg dal votant da survegnir infurmaziuns** vegn limità tras l'obligaziun da secretezza da l'organ da controlla. Per regla sto l'organ da controlla mo infurmar, sche las acziuns da controlla ch'èn vegnidas fatgas dattan occasiun da far objecziuns u betg.

Sch'i vegn pretendì ulteriuras decleraziuns davart ils andaments ch'èn suttemess a l'obligaziun da tegnair secret, sto la CdG savens decider – en ina consideraziun dals interess betg fitg simpla – quant vant ch'ella po e dastga dar las infurmaziuns pretendidas.

Infurmaziuns da la populaziun

Sin plaun communal èsi en emprima lingia chaussa da la cumissiun da gestiun communal da survegliar l'activitad dals organs, da las autoritads e da l'administraziun e da procurar che la vischnanca

drizzia ses agir tenor il dretg vertent. Infurmaziuns correspundentas da la populaziun ch'i dettia irregularitads sto la CdG perseguitar cun l'engaschament dui.

Cussegliaziun da la suprastanza communal (art. 43 al. 2 LV)

"En spezial per fatschentas cun consequenzas finanzialas po la suprastanza communal consultar e sa laschar cusseglar da la cumissiun da gestiun".

Cun quai è vegnida creada ina basa legala per pudair recurrer a la savida davart la tecnica da finanzas e davart autras chaussas ch'è avant maun tar la CdG. Uschia duai per exempel pudair vegnir consultada la CdG en la procedura da decisiun en connex cun fatschentas cun grondas consequenzas finanzialas, en moda che la CdG stat a disposiziun per sclerir dumondas finanzialas. Da resguardar èsi qua ch'i na dastga sa tractar ni d'ina examinaziun u schizunt d'ina controlla da fatschentas currentas, ni da l'influenza da l'activitad operativa da la suprastanza communal. En la pratica na vegni betg adina ad esser lev da trair in cunfin tranter ina cussegliaziun objectiva, mo sustegnenta e nunvalitanta da l'executiva ed in'influenza indirecta, inconscienza e forsa er suggestiva tras la CdG. In diever moderà da questa funcziun da cussegliaziun pussaivla chaschuna dentant che las cumpetenzas tranter la suprastanza e la CdG na sa maschaidan betg. La CdG è conscienza ch'ella n'ha – en sia lavur consultativa – naginas cumpetenzas da decisiun u d'instrucziun envers la suprastanza. La consultaziun da la CdG è in dretg da la suprastanza communal. Uschia na po la CdG betg far valair in dretg, da pudair cusseglar en tut las fatschentas u en tschertas fatschentas ch'ella ha tschernì. Percunter n'è la CdG betg obligada legalmain da propi stuair dar cussegliaziuns. La CdG po pia refuser ina dumonda da la suprastanza.

4. Lavur da la CdG

Preparaziun

Avant che la CdG cumenza cun la lavur stuess ella obtegnair ina **survista** davart ils documents ch'ella sto controllar e davart las leschas ed ordinaziuns ch'ella sto observar. La preparaziun cumpiglia er da sa procurar ulteriurs documents necessaris (p.ex. mussaments, inventaris, controllas dals credits d'impegn, protocols).

Il president da la CdG planisescha las differentas acziuns en regard **persunal e temporal**. Cun repartir las lavurs duain vegnir resguardadas las abilitads dals singuls commembers. La planisaziun premetta enconuschientschas da l'organisaziun administrativa.

A l'organ da controlla statti liber co ch'el vul exequir sia lavur. El po fixar sez il termin e la dimensiun da las controllas ed el po cumparair **cun annunzia** u **senza annunzia**. Sco princip vala che tut il quint communal sto vegnir controllà en ina moda cumplessiva avant ch'el po vegnir preschentà a la radunanza communal. Cun agid d'in plan da controlla da plirs onns (p.ex. durant ina perioda d'uffizi) pon vegnir mess accents a la controlla. La finamira duess esser quella da tractar tut ils secturs durant ina **perioda da plirs onns**.

Igl è er pussaivel e raschunaivel che las incumbensas da controlla vegnan repartidas sin in onn entir e ch'i vegn fatg revisiuns intermediaras. Ils champs che ston vegnir controllads duessan vegnir definids cun quità ed il gener da la controlla (controlla detagliada u emprovas da controlla) duess vegnir fixà exactamain.

Il diever da **glistas da controlla** permetta in proceder cunvegnent. L'entira controlla dal quint u dal preventiv vegn structurada en singuls champs parzials. Ina clera formulaziun da las finamiras sco er renviaments a las prescripziuns ed a las directives permettian da far ina controlla effizienta. Cun realisar il process da controlla cun agid da formulars auxiliars pon ins obtegnair svelt resultats expressivs. Las glistas da controlla emplenidas documenteschan ultra da quai bain las acziuns da controlla.

La cumprova che la contabilitad ed il rendaint è en conforma a l'urden duess vegnir cuntanschida en ina moda uschè simpla sco pussaivel. En la controlla stoi perquai vegnir considerà, sch'ins vul far ina **controlla cumpletta** u **emprovas da controlla**.

Controlla cumpletta

La controlla cumpletta registrescha la totalitad da tut ils fatgs da cudeschaziun entaifer in tschert sector u entaifer in interval temporal. Quai po servir a controllar la completezza e la regularitad. Il pli savens vegn quai dentant fatg mo en singuls cas (p.ex. transacziuns, immobiglias, facultad finanziaria, amortisaziuns da pretensiuns fiscalas u retenziuns).

Emprovas da controlla

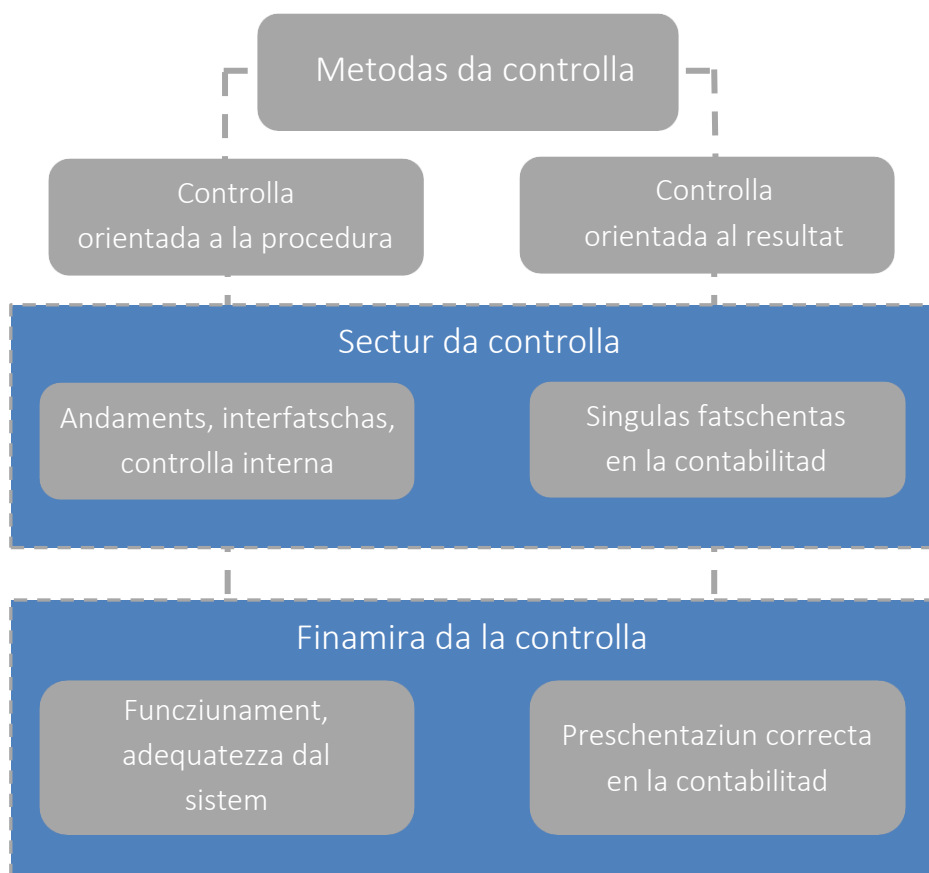
Las qualitäts tipicas da las emprovas da controlla laschan concluder ch'i dat in resultat total dals champs da controlla tschernids. Er fatgs u process impurtants, tar ils quals la ristga da sbagls para d'esser gronda, pon vegnir controllads.

Ultra da la **revisiun da la contabilitad** sto la CdG examinar il quint er **areguard il dretg** (legalitad). Questa examinaziun duai sclerir, sche las posiziuns da las expensas han ina basa giuridica valaivla, sche questas expensas sa basan sin la lescha, sin il preventiv u sin conclus da credits e sche las autoritads han resguardà las cumpetenzas finanzialas tenor la constituziun.

En connex cun las entradas duai vegnir sclerì, sche la vischnanca ha exaurì tut sias funtaunas da finanzas, sche las taglias e las taxas èn vegnidas incassadas sin fundament da las disposiziuns vertentas e sche las subvenziuns èn vegnidas pretendidas resp. incassadas. Ultra da quai stoi vegnir controllà, sch'ils dabuns vegnan incassads cun quità ed a temp.

Metodas da controlla: orientadas a la procedura u al resultat?

Da princip datti duas differentas metodas per far ina controlla:

Tar la **controlla orientada a la procedura** vegn examinada la qualitat, l'adequatezza ed il funcziunament da l'organisaziun, dals andaments e da la circulaziun da las infurmaziuns. Ella s'occupa da la procedura da las controllas internas e dal sistem, en il qual han lieu ils andaments (p.ex. da la lectura dals quintaders d'aua fin a la facturaziun da las taxas). La finamira è quella d'analisar l'adequatezza ed il funcziunament dals andaments. En quest connex sa tschentan dumondas sco: Datti andaments da controlla? Èn las responsablads vegnidas attribuidas? Èn definidas e regladas las interfatschas tranter las partiziuns? Per responder questas dumondas pon vegnir consultads organigrams, descripziuns da plazzas, urdens ed instrucziuns da servetsch, formulars e fatgs da mussaments sco er ulteriurs meds auxiliars technics.

La controlla orientada a la procedura sa restrenscha essenzialmain als secturs ed als process che han ina consequenza finanziaria.

Exempels pon esser ils suandants andaments da process:

- Facturaziun da las taxas, da la lectura dals quintaders fin al pajament
- Taglias sin il gudogn tras la vendita da bains immobigliars, da l'entrada da l'annunzia da la midada da maun fin al pajament da las taglias
- Taglias sin l'ierta e sin donaziuns, dal mortori fin al pajament da las taglias
- Facturaziun da las taxas da colliaziun, da la permissiun da construcziun fin al rendaint definitiv e fin al pajament
- Prestaziuns socialas, da la decisiun sur il pajament fin a l'annunzia a l'uffizi dal servetsch social

I vegn constatà nua ch'il sistem demussa fermezzas e deblezzas. Sch'i po vegnir constatà ch'i dat controllas internas adequatas, vegni examinà en in pass supplementar, sche las controllas n'èn betg mo previsas, mabain vegnan er fatgas. Quai po vegnir fatg en differentas modas: Cun examinar, sche l'execuziun da las controllas è documentada sufficientamain tras visums, tras datas u tras ulteriuras remartgas, cun examinar cas singuls u chaussas sumegliantas tras emprovas da controlla sistematicas.

La **controlla orientada al resultat** s'occupa da las singulas fatschentas en la contabilitad. Controllads vegnan l'effectiv e la valitaziun da las singulas posiziuns da la bilantscha sco er las transacziuns cudeschadas durant l'onn da gestiun. Las controllas orientadas al resultat sa laschan sutdivider en controllas directas ed indirectas. Tar las controllas **directas** vegnan cumparegliadas las valurs da la contabilitad cun ils mussaments respectivs. La controlla **indirecta** (analitica) percunter correspunda ad ina controlla da la plausibilitad; ils fatgs vegnan controllads cun als cumparegliar cun las cifras da l'onn precedent, cun las cifras da cumparegliaziun dad autras vischnancas u cun valitaziuns generalas. Tut tenor la situaziun dals fatgs vegn la paisa principala da la controlla messa plitost sin l'ina u sin l'autra metoda.

Exempels da la controlla directa:

- Sin fundament da mussaments controllar la cudeschaziun en la contabilitad da las finanzas
- Sin fundament da la cudeschaziun controllar ils fatgs cun il mussament
- Controlla cronologica dal traffic bancar a maun dals mussaments da banca

Exempels da la controlla indirecta:

- Cumparegliar la svieuta d'in post da servetsch cun l'onn precedent
- Cumparegliar la tariffa dals daners da scola cun la vischnanca vischina
- Cumparegliar ils custs per abitant d'ina singula incumbensa cun la vischnanca vischina u cun l'onn precedent

La tscherna da la metoda dependa da l'ambient, da la ristga, da l'essenzialitad e da la quantitat da datas dal champ che sto vegnir controllà. La controlla **orientada a la procedura** vegn applitgada plitost per secturs cun transacziuns da rutina (p.ex. facturaziun da las taxas d'aua). La controlla **orientada al resultat** vegn applitgada per transacziuns cun ina gronda ristga, cun ina gronda libertad da decider u per talas cun ina dimensiun finanziaria considerabla. Questas duas metodos pon er vegnir cumbinadas; p.ex. po la scuntrada da las taxas d'electricitad vegnir controllada tenor la metoda orientada a la procedura e po vegnir cumbinada – en la bilantscha finala – cun ina controlla orientada al resultat, sche las taxas mancantas èn cumprovas correctamain.

Essenzialitad

Il princip d'essenzialitad è in element central dal rendaint e da la revisiun da quint. En l'economia privata èsi in princip renconuschì da la controlla finala ordinaria ch'il gener e la dimensiun da las acziuns da controlla ston vegnir fixads observond l'essenzialitad. L'essenzialitad sto vegnir resguardada cun planisar la controlla, cun far la controlla, cun far il giudicament e cun il rapport.

I na dat betg ina definiziun generala tge ch'è "essenzial". Da princip èn essenziels tut ils fatgs che influenzeschan il resultat dal quint. L'essenzialitad gida a planisar la controlla ed a fixar il gener e la

dimensiun da las acziuns da controlla. Ella influenzescha en moda decisiva, tge champs che duain vegnir controllads en tge dimensiun e tge sbagls che pon vegnir tolerads. Per singuls champs da controlla pon vegnir applitgads differents grads d'essenzialitad. La controlla sto vegnir planisada e realisada uschia, ch'i pon vegnir constatadas las indicaziuns essenzialmain faussas dal quint annual. L'essenzialitad serva pia a trair la decisiun, sch'ins po – malgrà ch'ins ha constatà sbagls – considerar ch'il quint annual stettia anc adina en accordanza cun las prescripziuns da rendaint e sch'el po vegnir confermà senza reservas.

Per fixar **limitas quantitativas d'essenzialitad** pon vegnir definidas grondezzas da referiment (p.ex. summa da bilantscha, svieuta, agen chapital u atgna finanziaziun). Il cunfin d'essenzialitad n'è betg ina grondezza assoluta, mabain po preschentar adina mo ina limita relativa che satisfa a las differentas grondezzas da las vischnancas.

Ma er ina posiziun cun in pitschen import en il quint annual po avair consequenzas essenzielas. En tals cas èn decisivas **limitas qualitativas**.

Suenter la correctura d'in sbagl:

- demussa la vischnanca in deficit da bilantscha
- vegn ina limita impurtanta per la vischnanca u per la suprastanza surpassada mo per pauc
- vegn cumprovà in gudogn empè d'ina perdita (u viceversa)
- vegniss circumscriit in princip da rendaint en moda incumpletta u faussa

En tut las ponderaziuns davart l'essenzialitad sto vegnir integrada la ristga da controlla. Pli aut ch'il cunfin da l'essenzialitad è e pli pitschnas èn la ristga da controlla e pia las acziuns da controlla.

5. Discussiun, rapport e proposta

Discussiun finala

Suenter avair terminà las lavurs da controlla, dentant avant che consegnar il rapport en scrit per mauns da la radunanza communal, duess avair lieu ina discussiun finala cun la **suprastanza communal**.

A chaschun da questa discussiun ston vegnir declarads la dimensiun, la realisaziun ed ils resultats da la controlla. La discussiun finala duai servir a tractar **propostas** e **cussegls**. Las intschertezzas pussaivlas e las propostas da meglieraziun duain vegnir discutadas. Ina discussiun finala buna e libra promova er la confidenza tranter l'autorità e l'organ da controlla. I po senza auter esser inditgà da tgirar **regularmain il barat** tranter la suprastanza communal e la CdG. Da resguardar èn dentant las competenzas respectivas da las duas autoritàs.

Il resultat da las controllas sto dentant er vegnir defendì davant la radunanza communal. **In model d'in rapport chattais Vus en l'aggiunta II.**

Ultra da quai po vegnir consegnà a la suprastanza communal in rapport detaglià. En quel ston vegnir menziunads tut las objecziuns, las criticas, ils impuls e las propostas. Quest rapport complementar è ina cumplettaziun en scrit dal rapport da conferma per mauns da la radunanza communal. I pon er vegnir fatgas indicaziuns detagliadas davart la realisaziun e davart il resultat da la controlla sco er propostas da meglieraziun. En quest rapport complementar pon er vegnir fatgas constataziuns davart la controlla da las pendenzas (liquidaziun da remartgas da l'onn precedent) u remartgas davart la situaziun finanziaria da la vischnanca.

Rapport e proposta

Cur che las lavurs da revisiun èn terminadas e cur che la discussiun finala cun la suprastanza communal ha gì lieu, fa la CdG in rapport en scrit per mauns da la radunanza communal. Il rapport cuntegna er ina proposta (d'approvar il quint dal tuttafatg u cun resalvas u schizunt d'al refusar).

6. Documentaziun da la controlla

Ils andaments da controlla ston vegnir registrads en scrit. Per quest motiv ston vegnir concepids protocols survesaivels ed adequats. Quests documents servan a la discussiun cun la suprastanza communal, al rapport en scrit, a las infurmaziuns posteriuras e, sut tschertas circumstanças, schizunt sco cumprovas en cas d'eventuals problems. Sco "documentaziun da la controlla" chapeschan ins tut ils documents che cumprovan las infurmaziuns utilisadas, las acziuns da controlla exequidas e las conclusiuns tratgas. Ins distingua tranter **actas permanentas** e **documents da controlla annuals**.

Tut ils documents infurmeschan davart la planisaziun da la controlla, davart las acziuns da controlla e davart ils resultats da controlla. Las actas vegnan tegnidas en salv, cun avantatg, dal president da la CdG. Ellas duessan vegnir surdadas a ses successur. Ils documents pli vegls vegnan surdads a la suprastanza communal per als tractar vinavant tenor las directivas d'archivaziun.

Tscherts palpiris uffizials vegnan puspè duvrads per ina futura revisiun da quints. Perquai fai senn da depositar quests documents sco uschenumnadas **actas permanentas**. Igl è raschunaivel da las actualisadar e cumpletter mintga onn.

Las actas permanentas pon cumpigliar:

- indicaziuns davart la vischnanca
- organigram
- glistas da suttascripziuns, glistas da visums
- descripziuns da funcziuns
- descripziuns da process
- disposiziuns giuridicas

- detagls davart applicaziuns d'informatica
- annotaziuns statisticas (indicaturs)
- plans da controlla da plirs onns
- prioritads da controlla

Ils **documents da controlla annuals** cumprovan las acziuns da controlla ch'èn vegnidas realisadas e las conclusiuns ch'ins ha obtegnì da quellas. Els cumpiglian essenzialmain:

En general

- glista dals documents che ston vegnir mess a disposiziun per la controlla
- corrispondenzas en connex cun la controlla
- explicaziun dals segns da controlla

Planisaziun da la controlla

- preparaziun da la controlla
- fixaziun ed attribuziun dals champs da controlla
- andament temporal
- acziuns da controlla

Documentaziun da las acziuns da controlla

- palpiris da lavur
- notizias d'acta
- glistas da controlla

Rapport

- rapport da la CdG
- posiziun da la suprastanza communal

Documents per la proxima controlla

- glista da las pendenzas

7. Dumondas giuridicas frequentas

1. a) Po la brit dal president communal esser commembra da la CdG?

Na. Il sir e la brit èn quinads en lingia directa (1. grad). Uschia exista in motiv d'exclusiun tenor l'art. 32 al. 2 LV.

1. b) Po il quinà da la presidenta communal esser commember da la CdG?

Gea. Tranter il quinà e la presidenta communal n'exista betg in motiv d'exclusiun tenor l'art. 32 LV, perquai ch'els èn quinads mo en la lingia laterala (2. grad).

2. Dastga ina persuna – suenter ch'ella è sa retratga da la suprastanza communal – far part directamain da la CdG?

Ad ina tala elecziun na cuntrafa – ord vista dal dretg chantunal – da princip nagut. Ina premissa impurtanta per examinar crediblamain ed effizientamain l'activitad administrativa è dentant l'indipendenza dals singuls commembers da la CdG. En la CdG duain occupar in mandat mo persunas che pon ademplir lur incumbensa en moda nunpartischanta. Latiers tutga il princip che nagin duai survegliar sia atgna activitad. Sch'ina persuna è sa retratga da quel organ, dal qual ella fascheva part directamain avant e dal qual ella duai controllar ussa l'activitad, ston l'indipendenza pretendida e la nunpartischantadad vegnir garantidas cun applitgar conform al senn las reglas da recusaziun en il senn da l'art. 33 al. 2 LV.

3. Suerter l'entrada en vigur d'ina fusiun da vischnancas è tge gremi cumpetent per controllar ils quints annuals da las vischnancas anteriuras?

Cun l'entrada en vigur d'ina fusiun da vischnancas crodan davent – en il senn giuridic – las vischnancas anteriuras. Uschia n'existan er betg pli ils organs elas CdG da las vischnancas anteriuras. Per tuttina pudair ademplir l'obligaziun legala en il senn da l'art. 42 LV che prevesa che la revisiun da quints e la controlla da gestiun vegnia fatga stringentamain per mintga vischnanca, sto la CdG da la vischnanca fusiunada far las controllas en dumonda e far ina proposta respectiva per mauns da la radunanza communal ubain da la votaziun a l'urna resp. dal parlament communal.

4. È la cumissiun da gestiun obligada da far in protocol?

Gea. Tenor l'art. 11 al. 1 LV fan tut ils organs communal protocols separads che infurmeschan almain davart ils conclus, davart ils resultats da las elecziuns sco er davart eventualas contestaziuns concernent la violaziun da disposiziuns da cumpetenza e da procedura. La CdG na prenda bain nagins conclus per propi e n'organisescha er betg elecziuns. Ma ils protocols ston mussar tge controllas che la CdG ha fatg resp. tar tge fatschentas ch'ella ha dumandà explicaziuns.

5. a) Sto la CdG acceptar la dumonda da la suprastanza communal da pudair prender invista dals protocols da la CdG?

L'art. 12 LV regla l'invista dals protocols da la suprastanza e da las ulteriuras autoritads communalas (tranter auter CdG). Uschia vegn permessa l'invista, sch'i pon vegnir fatgs valair interess degns da vegnir protegids (al. 2). En quest connex n'èsi betg relevant, sche l'invista vegn pretendida p.ex. d'ina persuna privata u d'in commember d'ina autra autoritad communal, p.ex. da la suprastanza communal. Il dretg illimità da prender invista en il protocol da l'autoritad è uschia da princip mo chausa dals commembers da l'autoritad pertutgada. Terzas personas ed er commembers d'autras autoritads n'han nagin dretg da prender invista, cun resalva dals interess degns da vegnir protegids. Uschia n'ha er la suprastanza communal nagin dretg illimità da prender invista dals protocols da la CdG.

5. b) Dastga la CdG prender invista dals protocols da las sesidas da la suprastanza communal?

Sco bratsch prolungà da la radunanza communal ademplescha la CdG ina funcziun da controlla e da surveglianza entaifer la vischnanca (surveglianza betg en il senn dal dretg da dar p.ex. cumonds a la suprastanza, mabain da crititgar l'activitad administrativa ubain p.ex. da lantschar impuls a la radunanza communal). Ils organs da surveglianza dastgan per regla adina prender invista da las actas communalas dals organs ch'els surveglian, pia er da lur protocols, q.v.d. els han da princip adina in dretg correspondent da survegnir infurmaziuns e da prender invista. Mo uschia po vegnir garantida ina controlla effizienta e fundada. Ils commembers da la CdG èn percurter natiralmain liads rigurusamain al secret d'uffizi ed a l'obligaziun da discreziun appartegnenta pertutgant las constataziuns ch'els han pudì far en connex cun lur acziuns da controlla. Tras questa activitad da controlla vegn per uschè dir

extendì il circol, entaifer il qual in tschert secret d'uffizi dastga esser enconuscent.

6. Dastga la CdG prender invista da las glistas dals imports da taglia mancants, per pudair sclerir la dumonda dals debiturs fallibels?

Cun prender invista da documents sto la CdG observar il **princip da la proporzionalitad**. Quai vul dir ch'i ston vegnir messas a disposiziun a la CdG mo quellas actas ch'ella dovra per far ina controlla en la qualitat giavischada. L'invista d'actas personalas e sensibilas sto dentant vegnir concedida mo uschenavant che quai è necessari per ademplir l'obligaziun da surveglianza e da controlla. Cun excepziun da l'invista da las glistas dals imports da taglia mancants dastgassi p.ex. esser gist uschè nunnecessari da prender invista da las anamnesas cur ch'i vegn fatg la revisiun da quints d'ina federaziun d'ospitals.

7. La CdG ha constatà ch'in credit na tanscha betg per ina investiziun. Tge duai ella far?

La vischnanca dastga da princip surpigliar obligaziuns finanzialas mo en l'import dal credit ch'è vegnì concedì da l'organ da permissiun. Tenor la lescha da finanzas sto vegnir dumandà senza retard in **credit supplementar** avant che surpigliar novas obligaziuns, sch'i sa mussa avant u durant la realisaziun d'in project ch'il credit d'impegn concedì na tanscha betg (art. 17 al. 2 LFC).

Sche la CdG constatescha en sia controlla materiala ch'il credit d'ina investiziun è memia pitschen e ch'i na dat pia betg ina basa legala sufficiente per far in'ulteriura expensa, sto ella communitar quai a la suprastanza communal e far ina proposta correspondent per mauns da quella.

La supastanza communal è obligada d'instradar las mesiras necessarias. Las constataziuns e la proposta da la CdG a la supastanza communal ston vegnir protocolladas da la CdG.

8. Duai la controlla pertutgar er fatschentas currentas, per che la CdG possa inditgar a temp, tenor tge criteris ch'ella vegn a giuditgar la fatschenta suenter ch'ella è terminada?

L'administraziun sto pudair preparar las fatschentas da ses champ da cumpetenzza da radent e cun quità, senza esser exponida ad ina influenza gia durant il process da la furmaziun d'opiniun. Pir la decisiun resp. il resultat daventa accessibel per persunas d'ordaifer. Sche l'administraziun fiss exponida gia durant ils process currentas ad ina influenza tras auters organs communals, vegniss disturbà quest urden da cumpetenzas. L'acziun administrativa po vegnir controllada pia pir cur ch'ella è gia capitada. Tut il rest na fiss betg pli ina controlla, mabain ina cundecisiun.

Il fatg che la controlla da gestiun vegn exequida posteriuramain, sto vegnir relativà en quel senn ch'el sa restrenscha a la controlla materiala. Cunter dumandar infurmaziuns davart la moda da lavurar da l'administraziun, p.ex. il dumber da las pendenzas che n'èn betg liquidadas, na datti naginas objecziuns. Medemamain è pussaivla – almain per part – l'invista da las fatschentas pendentas, sche acziuns terminadas na pon uschiglio betg vegnir controlladas.

Renviaments a la litteratura

Rolf Raschein / P. Andri Vital

Bündnerisches Gemeinderecht

Gasser SA, Cuira, 1991

(cunzunt chapitel V, paginas 122 – 131)

Rolf Butz / Bruno Ern

Erfolgreich in der Gemeinde

Eine Wegleitung für wirkungsvolle Mitarbeit

Chasa editura Stutz Druck SA, Wädenswil, 1998

(cunzunt chapitel 6.2, pagina 57)

Uffizi da vischnancas

Documents tar il MAC2:

www.afg.gr.ch -> Contabilitad

Basas legalas

Relaschs chantunals

- Constituziun chantunala (CC; DG 110.100)
- Lescha da vischnancas dal chantun Grischun (LV; DG 175.050)
- Lescha da finanzas dal chantun Grischun (LFC; DG 710.100)
- Ordinaziun da finanzas per las vischnancas (OFV; DG 710.200)
- Lescha davart la responsabladad dal stadi (LRS; DG 170.050)

Relaschs communalas

- Constituziun communal

Ulteriurs

- Ordinaziun da finanzas
- Lescha u ordinaziun administrativa per la CdG

Agiunta I

**Lescha per la cumissiun da gestiun
da la vischnanca da XY**

Cuntegn

I.	Status giuridic da la cumissiun da gestiun	25
Art. 1	Posiziun	25
Art. 2	Pretensiuns, premissas optimalas	25
Art. 3	Scolaziun	25
Art. 4	Expertas ed experts	25
Art. 5	Responsablada	25
II.	Organisaziun	25
Art. 6	Cumposiziun, durada d'uffizi	25
Art. 7	Convocaziun	25
Art. 8	Indemnisaziun	26
Art. 9	Abilitad da concluder	26
Art. 10	Recusaziun	26
Art. 11	Documents da controlla, protocollaziun	26
III.	Dretgs ed obligaziuns.....	26
Art. 12	Incumbensas	26
Art. 13	Repartiziun da las incumbensas	26
Art. 14	Gener e termin da la controlla	26
Art. 15	Dretg da survegnir infurmaziuns e da prender invista	26
Art. 16	Expertas ed experts	27
Art. 17	Cussegliaziun e recumandaziuns	27
Art. 18	Obligaziun da discreziun	27
IV.	Termins, rapport e proposta	27
Art. 19	Termins	27
Art. 20	Rapport e proposta	27
V.	Disposiziuns finalas	27
Art. 21	Entrada en vigur	27

Sa basond sin l'artitgel xx da la constituziun communal relascha la radunanza communal la suandanta lescha:

I. Status giuridic da la cumissiun da gestiun

Art. 1 Posiziun

La cumissiun da gestiun (numnada qua sutvart CdG) è l'organ da controlla suprem da la vischnanca. Ella è suttamesa directamain a la radunanza communal. La CdG n'è betg in organ executiv e n'ha naginas cumpetenzas independentas d'administraziun e da decisiun.

Art. 2 Pretensiuns, premissas optimalas

En la CdG vegnan elegidas sche pussaivel persunas cun enconuschientschas spezializadas specificas. Almain ina commembra u in commember duess avair enconuschientschas commercialas fundamentalas.

Art. 3 Scolaziun

Cun acceptar in mandat da la CdG sa declera mintga nova commembra e mintga nov commember pronta u pront da frequentar in curs da furmaziun supplementara, sch'ella u el n'ha betg las enconuschientschas spezializadas necessarias. Ils custs che resultan da quai vegnan surpigliads da la vischnanca.

Art. 4 Expertas ed experts

Tenor basegn po la CdG proponer da nominar expertas ed experts qualifitgads. La suprastanza communal surdat la revisiun da quints en quest cas a l'instituziun ch'è vegnida proponida da la CdG. Las incumbensas da las expertas e dals experts vegnan fixadas annualmain tenor cunvegnientscha cun la CdG. Las expertas ed ils experts èn suttames directamain a la CdG ed èn obligads da dar infurmaziuns a quella.

Art. 5 Responsabladad

La CdG sco er sias commembras e ses commembers stattan buns tenor las disposiziuns da la lescha davart la responsabladad dal stadi (LRS; DG 170.050) envers la vischnanca per donns ch'ellas ed els ubain che expertas ed experts externs nominads chaschunan. Il dretg da prender regress ad expertas ed experts externs è garantì per ils sbagls da quellas e da quels.

II. Organisaziun

Art. 6 Cumposiziun, durada d'uffizi

La CdG sa cumpona da trais commembras u commembers che vegnan elegids da la radunanza communal. Ella sa constituescha sezza cun fixar ina presidenta u in president or da ses ravugl a chaschun da sia emprima sesida. La durada d'uffizi e l'entrada en uffizi sa drizzan tenor la constituziun communal.

Art. 7 Convocaziun

La CdG vegn convocada – inditgond las tractandas – tras la presidenta u il president che fixescha las uras ed il lieu da las sesidas. Mintga commembra e commember ha ultra da quai il dretg da pretender ina sesida.

Art. 8 Indemnisaziun

L'indemnisaziun da la CdG sa drizza tenor la lescha d'indemnisaziuns da la vischnanca.

Art. 9 Abilitad da concluder

La CdG è abla da concluder, sche la majoritad da sias commembras e da ses commembers è preschenta.

Art. 10 Recusaziun

I valan las regulaziuns da recusaziun tenor la constituziun communal.

Art. 11 Documents da controlla, protocollaziun

Tut ils documents da controlla ston vegnir tegnids en salv durant almain 10 onns. Las accziuns da controlla ch'èn vegnidas fatgas ston vegnir protocolladas.

III. Dretgs ed obligaziuns**Art. 12 Incumbensas**

La CdG sto controllar formalmain e materialmain il quint annual e la gestiun dals organs sco er da las employadas e dals employads communal il pli tard suenter mintga clusiun dal quint annual. Sia surveglianza cumpiglia tut ils secturs da la direcziun da la vischnanca. Ultra da la controlla dal quint annual (bilantscha, quint economic, quint d'investiziun ed agiunta) sco er d'eventuals quints separats examinescha la CdG er il preventiv e giuditgescha la fixaziun dal pe da taglia. Ella examinescha mussaments, cudeschaziuns, scuntradas e pajaments e surveglia periodicamain il traffic en contant. Sch'ella constatescha irregularitads fa la CdG directamain in rapport en scrit per mauns da la suprastanza communal, eventualmain per mauns da la radunanza communal.

Art. 13 Repartiziun da las incumbensas

Sch'i vegnan nominads expertas ed experts per la revisiun da quints sco tala, sa convegno las duas instanzas davart ils secturs da controlla. La CdG sa stenta per in'accordanza e repartiziun da las incumbensas uschè pratica sco pussaivel. Per quest intent fa la CdG sias controllas annualas en collavuraziun e tenor convegnoientscha cun las expertas ed ils experts.

Art. 14 Gener e termin da la controlla

A l'organ da controlla statti liber co ch'el vul exequir sia lavur. El po fixar sez il termin da las controllas e far controllas da mintga post administrativ cun u senza annunzia. Medemamain decida la CdG libramain en tge cas ch'i sto vegnir fatg ina controlla detagliada e cumplessiva u ina controlla d'emprova. La finamira è quella da tractar tut ils secturs durant ina perioda da plirs onns. Sco princip vala che la revisiun da quints annuala sto vegnir terminada, avant ch'il quint annual po vegnir preschentà a la radunanza communal.

Art. 15 Dretg da survegnir infurmaziuns e da prender invista

La CdG ha il dretg da prender invista da tut ils cudeschs, mussaments, protocols da la radunanza communal e da la suprastanza communal sco er d'autras actas ch'èn necessarias per controllar la gestiun generala. Las commembras ed ils commembers da l'autorità sco er las employadas ed ils employads communal pon vegnir envidads da dar infurmaziuns a bucca u en scrit. Ellas ed els èn obligads da dar infurmaziuns senza resalvas e

conform a la vardad. La CdG po prender invista dals registers da taglia, dentant betg da las actas dals singuls pajataglias.

Art. 16 Expertas ed experts

En enclegientscha cun la suprastanza communal è la CdG autorisada da consultar expertas ed experts per far controllas spezialas.

Art. 17 Cussegliaziun e recumandaziuns

La suprastanza communal po consultar la CdG sco istanza consultativa cunzunt per giuditgar fatschentas cun consequenzas finanzialas decisivas, en connex cun proceduras da preventiv, da la planisaziun da finanzas, da decisiuns da project, da contracts da lunga vista e.u.v. La CdG po er far recumandaziuns per mauns da la suprastanza communal resp. da la radunanza communal.

Art. 18 Obligaziun da discreziun

Las commembras ed ils commembers da la CdG èn suttamess a l'obligaziun da discreziun uffiziala.

IV. Termins, rapport e proposta

Art. 19 Termins

Il preventiv ed il quint annual ston vegnir surdads a la CdG il pli tard xxx emnas avant la radunanza communal respectiva. La CdG surdat ses rapport e sia proposta il pli tard xxx dis avant la radunanza communal a l'autorità che fa la proposta ed a l'administraziun communal per l'exposiziun da las actas.

Art. 20 Rapport e proposta

Suenter avair terminà las acziuns da controlla fa la CdG in rapport en scrit ch'è datà e ch'è suttascrit da tut las commembras e da tut ils commembers da la CdG participads per mauns da la radunanza communal. Quest rapport cuntegna ina curta descripziun da las acziuns da controlla ch'èn vegnidas exequidas, ina apprezzaziun dals resultats, ina posiziun davart la correctadad formala e materiala sco er las propostas da la CdG. Il rapport e las propostas vegnan represchentads da la CdG a chaschun da la radunanza communal. Per tractar ils resultats da la controlla ed il preventiv ha lieu ina sesida comunabla da la suprastanza communal e da la CdG. Davart constataziuns da natira subordinada po la CdG consegnar in rapport separà cun propostas correspundentas per mauns da la suprastanza communal.

V. Disposiziuns finalas

Art. 21 Entrada en vigur

La lescha qua avant maun è vegnì concludì ils xxx da la radunanza communal. Ella entra en vigur ils xxx e rempiazza la lescha dals xxx.

Agiunta II

Model d'in rapport pussaivel:

Rapport e proposta da la cumissiun da gestiun davart la revisiun da quints e davart la controlla da gestiun dals ... en la vischnanca da ...

Sa basond sin l'art. ... da la constituziun communal controllescha la cumissiun da gestiun – il pli tard suenter mintga clusiun dal quint annual – sche la gestiun e la contabilitad è legala e fa in rapport en scrit ed ina proposta. La controlla da la gestiun e da la contabilitad po ultra da quai vegnir surdada ad expertas ed experts privats.

Responsabladad da la suprastanza communal

La suprastanza communal è responsabla da cumpilar il quint annual en accordanza cun las prescripziuns legalas. Questa responsabladad cuntegna la cumpilaziun d'in quint annual ch'è liber d'indicaziuns faussas essenzialas en consequenza da cuntravenziuns u da sbagls.

Revisiun da quints

Nus avain l'incumbensa e la responsabladad da controllar il quint annual e da far in giudicament en chausa. La cumissiun da gestiun ha controllà il quint annual 20..., che consista da la bilantscha, dal quint economic, dal quint d'investiziuns sco er da l'aggiunta, en collavuraziun cun l'expert [num] ch'è vegnì incumbensà da la suprastanza communal. La controlla è vegnida planisada e realisada uschia che sbagls essenzialas en il quint annual han pudì vegnir identifitgads. En spezial avain nus er controllà l'applicaziun dals principis da rendaint decisivs, ils principis da la contabilitad armonisada per preventivs publics, las decisiuns essenzialas da valitaziun sco er la preschentaziun dal quint annual en sia totalitad.

Controlla da gestiun

La cumissiun da gestiun ha controllà la gestiun 20... dals organs communal e da l'administraziun. Principalmain ch'ils conclus da la radunanza e da la suprastanza communal vegnian exequids correctamain e ch'ils credits sco er las leschas e las ordinaziuns decisivas vegnian observadas.

Giudicament da la controlla, proposta

Tenor noss giudicament correspunda il quint annual per l'onn da quint ch'è vegnì terminà ils 31 da december 20.. a las prescripziuns legalas. Nus proponin a la radunanza communal d'approvar il quint annual 20.. e da dar distgargia a la suprastanza communal, a l'administraziun ed als organs communal.

Data:

Cumissiun da gestiun
da la vischnanca da

